

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ КЛАСУ БОРЖНИКА – ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ 2013 Р.

Тютюнник Ю.М., кандидат економічних наук, доцент

Актуальність проблеми. Одним із найважливіших елементів аналізу кредитоспроможності є оцінювання комерційним банком фінансового стану боржника, за результатами якого визначається його кредитний клас.

З метою забезпечення надійності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів банків Правлінням Національного банку України затверджено «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» [2]. Це Положення розроблено на підставі Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», нормативно-правових актів Національного банку України, з урахуванням основних вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду.

Матеріали і методи дослідження. Інформаційним джерелом для розрахунку показників оцінювання фінансового стану боржника є фінансова звітність: для великого або середнього підприємства – форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» [1]; для малого підприємства – форма № 1-м або № 1-мс «Баланс», форма № 2-м або № 2-мс «Звіт про фінансові результати». Методичною основою дослідження є розрахунок фінансових коефіцієнтів і використання методики багатофакторного дискримінантного аналізу.

Результати досліджень. Відповідно до «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» [2] банк здійснює оцінювання фінансового стану юридичної особи (крім банку), якій надано кредит, шляхом розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи.

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням багатофакторної дискримінантної моделі за такою формулою:

$$Z = a_1 \times K_1 + a_2 \times K_2 + a_3 \times K_3 + a_4 \times K_4 + a_5 \times K_5 + \dots + a_n \times K_n - a_0, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник;

$K_1, K_2, \dots, K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства. Для малого підприємства замість зазначених зазначених коефіцієнтів застосовуються коефіцієнти $MK_1, MK_2, \dots, MK_n$;

$a_1, a_2, \dots, a_n$ – параметри, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів і щороку актуалізуються

Національним банком України на підставі даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб.

Банк розраховує інтегральний показник, виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності. У галузі сільського господарства використовуються такі моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи:

а) для великого або середнього підприємства:

$$Z=1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2; \quad (2)$$

б) для малого підприємства:

$$Z=0,02 \times MK_1 + 0,02 \times MK_2 + 1,5 \times MK_3 + 0,6 \times MK_7 + 2,6 \times MK_8 + 0,008 \times MK_9 - 1,1. \quad (3)$$

Далі визначаються фінансові коефіцієнти (табл. 1) на підставі даних фінансової звітності за останній звітний період та даних звітності останнього звітного року.

Таблиця 1

Фінансові коефіцієнти для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи в галузі сільського господарства

Фінансовий коефіцієнт	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку для великого або середнього підприємства (рядки)	Алгоритм розрахунку для малого підприємства (рядки)
А	Б	В	Г
МК ₁ – коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня)	<u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	–	Ф. № 1-м (1-мс): <u>260, гр.4</u> 620, гр.4
МК ₂ – проміжний коефіцієнт покриття	Монетарні <u>оборотні активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	–	Ф. № 1-м: (160+220+ <u>+230+240</u>), гр.4 620, гр.4 або Ф. № 1-мс: (210+230+ <u>+240</u>), гр.4 620, гр.4
К ₃ , МК ₃ – коефіцієнт фінансової незалежності	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу (пасив)	Ф. № 1: <u>1495, гр.4</u> 1900, гр.4	Ф. № 1-м (1-мс): <u>380, гр.4</u> 640, гр.4
К ₄ – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	Власний <u>капітал</u> Необоротні активи	Ф. № 1: <u>1495, гр.4</u> 1095, гр.4	–

Продовж. табл. 1

А	Б	В	Г
К ₅ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток (збиток) Інвестований власний капітал	Ф. № 2: (2350– –2355), гр.3 Ф. № 1: ((1400+1405+ +1410–1425– –1430), гр.3+ +(1400+1405+ +1410–1425– –1430), гр.4) ÷ 2	–
К ₆ – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом від операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Чиста виручка від реалізації	Ф. № 2: (2190– –2195), гр.3 Ф. № 2: 2000, гр.3	–
К ₇ – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування, фінансові витрати та нарахування амортизації Чиста виручка від реалізації + + інші операційні доходи	Ф. № 2: (2290– –2295+2250+ +2515), гр.3 Ф. № 2: (2000+2120), гр.3	–
МК ₇ – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Разом чисті доходи	–	Ф. № 2-м (2-мс): (070–120), гр.3 Ф. № 2-м (2-мс): 070, гр.3
К ₈ , МК ₈ – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	Чистий прибуток (збиток) Валюта балансу (актив)	Ф. № 2: (2350– –2355), гр.3 Ф. № 1: (1300, гр.3+ +1300, гр.4) ÷ 2	Ф. № 2-м (2-мс): 150, гр.3 Ф. № 1-м (2-мс): (280, гр.3+280, гр.4) ÷ 2
К ₉ , МК ₉ – коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чиста виручка від реалізації Оборотні активи	Ф. № 2: 2000, гр.3 Ф. № 1: (1195, гр.3+ +1195, гр.4) ÷ 2	Ф. № 2-м (2-мс): 030, гр.3 Ф. № 1-м (2-мс): (260, гр.3+260, гр.4) ÷ 2

З метою уникнення надмірного впливу фінансових коефіцієнтів на інтегральний показник фінансового стану береться до розрахунку їх максимальне значення не більше 100.

Якщо під час розрахунку фінансового коефіцієнта знаменник формули дорівнює 0, то під час розрахунку інтегрального показника береться значення коефіцієнта, що дорівнює 1 (за винятком фінансових коефіцієнтів K_5 , K_6 , K_7 , MK_7 , за якими береться значення, що дорівнює 0). Якщо знаменник коефіцієнта K_5 дорівнює 0 або має від'ємне значення, то для розрахунків береться значення коефіцієнта, що дорівнює 0.

Клас боржника – юридичної особи визначається залежно від значення інтегрального показника з урахуванням величини підприємства (велике, середнє або мале) (табл. 2). Найвищий клас боржника – 1, найнижчий – 9.

Таблиця 2

Визначення класу боржника – юридичної особи для підприємств галузі сільського господарства

Величина підприємства	Класи (за значенням інтегрального показника)				
	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5
Велике або середнє підприємство	Більше ніж +1,25	Від +1,25 до +0,81	Від +0,80 до +0,60	Від +0,59 до +0,35	Від +0,34 до +0,05
Мале підприємство	Більше ніж +1,00	Від +1,00 до +0,50	Від +0,49 до +0,28	Від +0,27 до –0,10	Від –0,11 до –0,45

Продовж. табл. 2

Величина підприємства	Класи (за значенням інтегрального показника)			
	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
Велике або середнє підприємство	Від +0,04 до –0,25	Від –0,26 до –0,70	Від –0,71 до –3,20	Менше ніж –3,20
Мале підприємство	Від –0,46 до –0,75	Від –0,76 до –1,26	Від –0,27 до –4,20	Менше ніж –4,20

Висновки. Отже, оцінювання кредитоспроможності – це важливий напрям комплексного фінансового аналізу, спрямований на оцінювання економічного потенціалу боржника з позиції визначення ймовірності виконання ним кредитних зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

2. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями / Затверджено постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.